

KUBBEDE SADA

KÜLTÜR SANAT TARİH VE EDEBİYAT FANZİNİ

YIL: 1 SAYI:1

Kasım / 2020

“Baki kalan bu kubbede bir hoş sada imiş”

ÇİĞİL ŞEHİT HACI MEHMET YAVUZ İMAM HATİP
ORTAOKULU

Editör
Ömer KARADENİZ
Yunus Emre AY
Esra ÖZDEMİR

Yayın Kurulu
Ömer KARADENİZ
YUNUS EMRE AY

Emeği Geçenler

ÇİĞİL ŞEHİT HACI MEHMET YAVUZ İMAM HATİP
ORTAOKULU
ÇİĞİLŞEHİT HACI MEHMET YAVUZ ORTAOKULU
VE
ŞEHİT BAYRAM HARUN ÇOBAN MTAL
ÖĞRENCİLERİ

Yazarlar

Arife ÇAMLİBEL , AYNİMAH , Melek ÖZEY, Sevim Mine
PAMUKÇU, ACEMİ, PİSAGOR, MUSTAFA SABAN,
MUSTAFA ALİ KİBAR, ÇAĞATAY ELBÜK, VAKANÜVİS

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ

1. BÖLÜM: ŞİİR
2. BÖLÜM: HİKAYE
3. BÖLÜM: DENEME
4. BÖLÜM: ARAŞTIRMA
5. BÖLÜM: TARİH
6. BÖLÜM: KİTAP TANITIM
7. BÖLÜM: RÖPÖRTAJ
8. BÖLÜM: ALINTI YAZILAR
9. BÖLÜM: RESİM VE FOTOĞRAFLAR

SUNUŞ

Teknolojik imkanların geliştiği ve bununla birlikte mesafelerin kısaldığı, dünyanın neredeyse küçük bir köy haline geldiği bir dönemde yaşıyoruz. Bu durumdan en çok etkilenen yaş grubu olarak daha çok gençlerimiz öne çıkıyor. Akıllı telefon kullanım yaşının oldukça düştüğü ve internet kullanımının oldukça arttığı görölüyor. Elbette bu durumun olumlu ya da olumsuz yönleri var. Fakat bu ayrı bir konuşmanın konusu. Ancak şunu ifade etmek gerekir ki, genç kuşak zamanının büyük bölümünü bu sanal dünyada geçiriyor. Kendilerini duygu ve düşüncelerini burada ifade etme yoluna gidiyor. Tabi bunları yaparken de gereğinden fazla vakit kaybediyor. Kanımızca bu da internet ve teknoloji konusunda yeterli kullanım bilincine sahip olmamalarından ve gençlik heyecanını sarf etme ihtiyaçlarından ileri geliyor.

Böyle bir ortamda yarınlarmız olan gençlerimizin sağlıklı bir ortamda sanatsal ve kültürel olarak kendilerini ifade etmelerini ve enerjilerini sarf etmelerini sağlamak, en azından böyle bir imkanı, olanağı temin etmek ve onların kültürel ve sanatsal gelişimlerine karınca kararında da olsa katkıda bulunmak niyetiyle Kubbede Sadafanzinimizi oluşturmak istedik. Birkaç öğretmen birkaç öğrenci ile "Baki kalan bu kubbede bir hoş sada imiş.." düşüncesiyle bir kıvılcım olmak niyetindeyiz. Çalışmak bizden takdir Allah'tan.

Şahsen çalışmamız konusunda sürekli desteğini ifade eden Milli Eğitim Müdürümüz Syn. Mustafa KILINÇ'a,

Şube Müdürlerimizden Syn. Levent AKER'e,

Şube Müdürlerimizden Syn. Emrah KAYIMKAYA'ya,

Okul Müdürümüz Syn. Zafer YURTÇU'ya

Müdür Yardımcımız Syn. Ömer KARADENİZ'e,
şükranlarımı sunarım.

Ayrıca çalışmamız boyunca fedakarlık göstererek çalışmamıza destek olan çalışmamızın içinde çalışmamızın bir parçası olan Şehit Bayram Harun Çoban Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Tarih öğretmeni Syn. Esra ÖZDEMİR'e,
emeği geçen öğrencilerimizden Melek ÖZEY, Sevim Mine PAMUKÇU, Sude Nur YILDIZ, Arife ÇAMLİBEL, Mustafa SABAN, Mustafa Ali KİBAR ve Çağatay ELBÜK başta olmak üzere bütün öğrencilerimize teşekkürü bir borç bilirim.

Bahsetmeden geçemeyeceğimiz bir diğer önemli husus **salgın süreci**. Bu süreçte hayatını kaaybedenlere Allah'tan rahmet hastalığı atlatmaya çalışanlara ise Allah'tan şifa diliyorum. Bu zor dönemde bizlere düşenin maske, mesafe ve temizlik olduğunu bilmemiz gerektiğini söylemek isterim.

Baskıdan kısa süre önce haberini aldığımız **İzmir'de meydana gelen depremde** hayatını kaybedenlere Allah'tan rahmet, yaralılarımıza acil şifalar diliyorum.

Masal okumak, hikaye anlatmak, edebiyat yapmak ve tarih yazmak boş bir uğraş değildir.

Kültürel, edebi yada sanatsal alanda kaleme alacağınız yazılarınızı bekleriz. Yazılar biriktiğinde bir diğer sayımız yayınlanacaktır. Konu sınırlamamız yoktur. Yeniden görüşmek duasıyla. Allah'a emanet olunuz..

İletişim adresi: kubbedesadafanzini@gmail.com

Yunus Emre AY

Çiğil Şehit Hacı Mehmet Yavuz İmam Hatip Ortaokulu Din Kültürü
ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni

SUNUŞ

Kıymetli Okurlarımız,

Sizlerle öğrencilerimizin katkıları ile yeni çıkardığımız dergimizin heyecanını paylaşmak istiyoruz.Hayattan edebiyata sanattan kültüre tarihten bilime birçok konuda aradığımız ve merak ettiğiniz herşey bu dergide yer almakta... Dergide, geleceğimizin teminatı olan çok kıymetli öğrencilerimizin hayal gücü, duyguları ve araştırma isteği ile ortaya çıkan yazıları yayımlanmaktadır.

Kubbede Sadâ adlı dergimizi çıkarmamızdaki amacımız ise; okullarımızda edebiyata, tarihe, sanata, bilime ilgi duyan, araştırmayı, yazmayı, okumayı seven gençlere yeteneklerini gösterebilecekleri bir çalışma alanı sunmaktır.

Birazda dergimizin isminden bahsetmek istiyorum. Dergimizin ismi “KUBBEDE SADÂ”**Sadâ**; kelimesi Osmanlıca da “**Ses, Yankı**” anlamlarına gelmektedir. Önemli Divan Şairlerimizden biri olan Baki'nin şu beyti çıkış noktamız olmuştur:

Âvâzeyi bu âleme Dâvûd gibi sal
Bâkî kalan bu kubbede bir hoş sadâ imiş
(Bâkî)

(Bu âleme Hz. Davud gibi bir ses bırak, çünkü bu dünyada kalıcı olan güzel bir sestir.)

16.yüzyılda döneme damga vuran Divan Edebiyatı şairlerinden biri de Bâkî'dir.

Bâkî, 1526 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiş ve 1600 yılında yine çok sevdiği İstanbul'da, ulaşmak istediği Şeyhülislam makamına gelemeyen hayatını kaybetmiştir.Osmanlı Divan Edebiyatında şiire, biçim ve içerik bakımından birçok yenilik getirmiştir.4 padişah döneminde yaşamış olan Baki, en çok ilgiyi Kanuni Sultan Süleyman'dan görmüştür.“Muhibbî” mahlasıyla şiirler yazan Kanunî, onu ve sanatını takdir etmiştir. Kanuni'nin 1566 Zigetvar Seferi sırasında vefat etmesi üzerinedaima himayesini gördüğü bu büyük sultana olan bağlılığını, sevgisini ve üzüntüsünü yazmış olduğu “Kanuni Mersiyesi” ile dile getirmiştir.

Bâkî, Kanuni Sultan Süleyman döneminde bir şair için en büyük unvan olan Sultanü'ş-Şuâra (Şairler Sultanı) unvanını almıştır.

Bilindiği gibi Hz. Davud, peygamberliğinin yanı sıra, sesinin güzelliği ile de meşhur bir peygamberdir. Hatta halk arasında gür ve güzel sesler için kullanılan “Davudî Ses” tabirinin de çıkış noktası burasıdır.Etkileyici ve huzur dolu bir sese sahip olan Davut

Peygamber'in adı, günümüze kadar bâkî kalmıştır. Çünkü o, dünyaya hoş bir sadâ bırakmıştır.

Sözlerimi bitirirken bize bu fırsatı veren İlgin İlçe Mili Eğitim Müdürümüz Sayın Mustafa KILINÇ'a, Şube Müdürlerimiz Sayın Levent AKER'e, Sayın Emrah KAYIMKAYA'ya, bu süreçte bizleri destekleyen ve yanımızda olan Çiğil Hacı Mehmet Yavuz İmam Hatip Ortaokulu Müdürü Sayın Zafer YURTÇU ve idari kadrosu ile Şehit Bayram Harun Çoban Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (Endüstri Meslek Lisesi) önceki Müdürü Sayın Rıdvan YAMAN'a, şu anki Müdürü Syn. Tuncer CESUR'a ve idari kadrosuna şükranlarımızı sunuyoruz.

Bu derginin çıkarılması için mücadele eden, fedakârlık gösteren, aynı zamanda dergimizin de isim sahibi olan Çiğil Hacı Mehmet Yavuz İmam Hatip Ortaokulu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenimiz Yunus Emre Ay'a da teşekkürü bir borç biliyoruz.

Salgın sürecinde ve kısa süre önce haberini aldığımız İzmir depreminde hayatını kaybedenlerimize Allah'tan rahmet geride kalanlara başsağlığı diliyoruz.

Son olarak, budergide en çok emeği olan, özveriyi veren; hayal gücünü ve kalemini bizlerle paylaşan çok kıymetli öğrencilerimize sonsuz teşekkür ediyoruz...

Bizimle ve öğrencilerimizle bu mutluluğu paylaşır mısınız?

İletişim adresi: kubbedesadafanzini@gmail.com

Saygılarımızla...

Esra ÖZDEMİR

Şehit Bayram Harun Çoban MTAL

TARİH ÖĞRETMENİ

YANAN KİM ? YAHUT DONAN ?

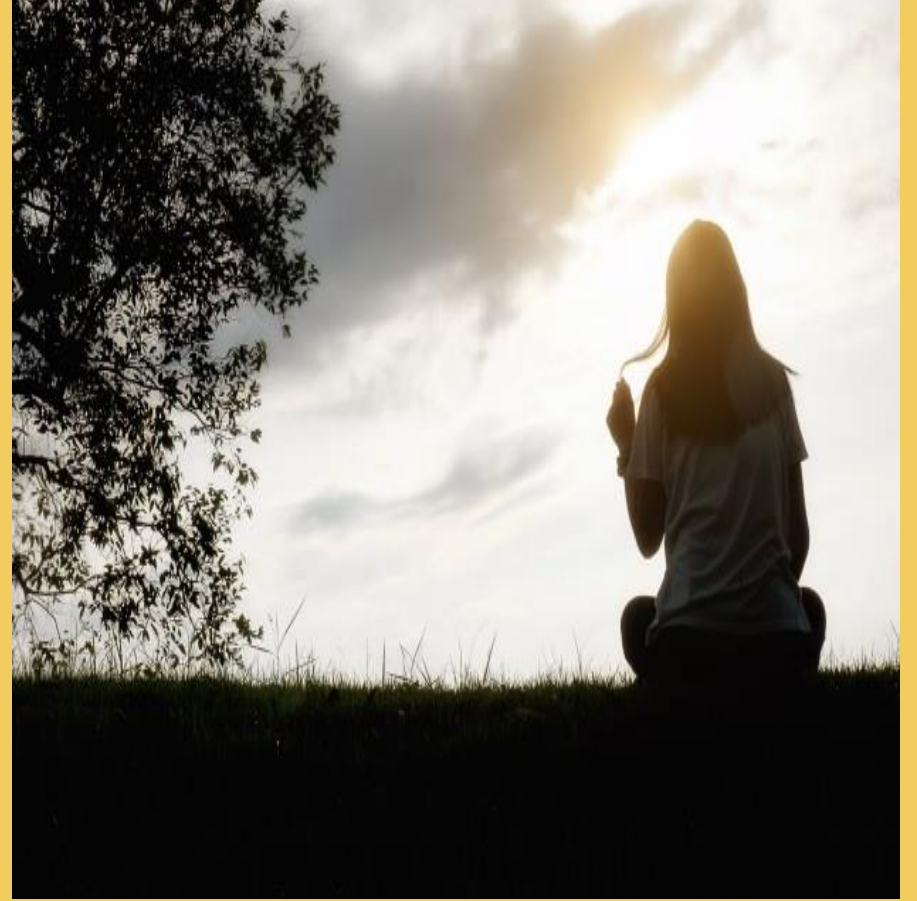
Yanan kim ? Yahut donan ?
Hangisi sıcak hangisi soğuk?
Şu sobanın içindeki kıvılcımlar mı?
Yoksa içimdeki har mı?..

Bir yutkuntudurannem , ümitlerim, sevgilerim, memleketim...
Annem ki zırhtır duaları kendime, elle tutulmayandan yapılmış
Ümitlerim taşar benden , zaman ve mekandan, aşar Altayları, solur
bozkırın geniz yakan havasını
İster , görmeyi ister ;
görüp diz çökmek ve elini semaya kaldırıp başını öne eğmişken Kâbe de
kendini...

Sevgilerim ve memleketim...
Dilin suçu yok suskunlukta gücü o kadar
Suskunluk ki çağıldar kendi içinde
Onu sadece kulaklar görür, gözler duyar..

Hangisi sıcak hangisi soğuk?...
Pencerenin dışındaki serinlik mi?
Yoksa ayaz da buz tutmuş insanlık mı?...

ACEMİ

ELMA AĞACI

Kuşlar yuva yapmış gövdene
Dalların yapraksız elma ağacı
Öyle bitkin gördüm bu sene
Bünyen dermansız, elma ağacı

Kovuk açmış dertlerin birçok zaman

Üstüne çullanmış sis ile duman
Özgürlük diye terk etmiş elman
Toprağın kalmamış, elma ağacı

Bir yüksek tepeye yakışıyordun

Uçsuz ovalar ile bakışıyordun
Lezzetinde bal ile yarıştıyordun
Elman seni özlemiş elma ağacı

MUSTAFA SABAN

BAYRAĞIM

Bayrağım , şehidimin kanı
Anaların gözyaşı , babaların feryadı
Göklerin kızıl süsü
Toprağı vatan yapanım .

Bayrağım , sen dalgalan ki geleceğimiz aydın olsun
Sana binlerce şehit feda olsun
Sen dalgalan ki ömrümüz uzun olsun
Bayrağım , yerin daim , şanın yüce olsun

Bayrağım ,cesraetim , özgürlüğüm
Sana canım feda olsun
Bir değil binlerce günüm senin olsun
Kanım kanın , canım canın olsun
Bayrağım , bağımsızlığımın sembolü
Şehidimin örtüsü
Bayrağım , göğümün süsü
Toprağı vatan yapanım.

Melek ÖZEY

YOKUM..

ben yokum ! " BEN'in " olduğu yerde
ben "BEN" isem,
sen "SEN" ;
akar mı muhabbet..
gönül köprüsünden ?
ben "BEN" isem;
sen de "SEN"

ben yokum! "BEN'in" olduğu yerde
ben "BEN" isem, sen "SEN" ;
yaşamak..
gülmek..
üzülmek..

yada yavru bir kedinin karşısında ürperip güvercinleri okşamak da
ne ?
ben "BEN" isem
sen de "SEN"..

FİSAGOR

ÇİĞİLİSTAN

Küçük insanların yaşadığı, herkesten saklı sevimli bir ülkedir Çiğil . Bu küçük dünya kocaman bir kaktüsün içindedir . Sihirli sözcükleri bilmeden Çiğil'e giriş yapamaz kimse. Ama burada yaşayan insanlar sihirli sözcükleri bildikleri için rahatça giriyorlar. Çiğil ülkesinde herkesin küçük , renkli , parlak kanatları vardır. Ve bu kocaman kaktüsün içinde sevdiği , istediği çiçeğin içinde uyuyorlar. Çiğil ülkesinde para yoktur. Çiğil de herkes kendi yetiştirdiği bitkilerle beslenirler. Ama bazı yetiştiremedikleri bitkileri takas yoluyla komşularından temin ederler. Çiğil ülkesinde her daim huzur hakimdir. Hiçbir şekilde kavga çıkmaz. Kimse kimseyle tartışmak istemez .Çiğilde hiçbir şey bozulmaz hep aynıdır . Hiçbir şekilde kirletilmemiştir. Buradaki insanların hepsinin ayrı ayrı yetenekleri vardır. Kimi icat yapar , kimi matematik le uğraşır , kimi resim yapar , kimi de şarkı söyler . Herkes kendini çok geliştirmiştir . Evlerinde gereksiz eşya asla yoktur. Teknolojide çok gelişmişlerdir. Bu küçük çiçeklerin içinde ne ararsan vardır. Bu ülkede eğlence diye ayrı bir kelime yok. Sırf eğlence için ayrı bir aktivite yapılmaz çünkü zaten her ne işle uğraşıyorlarsa eğleniyorlardır. Aile için mutlaka ayrı bir zaman ayrılır . Burada arkadaşlıklar kardeşlik gibidir . Zaten Çiğilde

herkes birbiriyle kardeş gibidir. Kadınlar ile erkekler eşittir . Fakat erkek biraz daha ön plandadır . Ve burada gerçek dünya da olduğu gibi kadınlara el kalkmaz . Ya da çocuklar ölmez . Hepsi birbirlerinin arkasını kollar .Çiğilde kafe ya da kahve diye bir şey yok . Çünkü onların vakit kaybı olduğunu düşünürler . Çiğil ülkesinde ufak bi mantar var . Pastane olarak kullanılıyor . Herkes bigün anlaşır bütün köy oraya pasta yemeye giderler .Burda herkes Allah ' a iman edip ona inanırlar. Çiğil ülkesi o kadar güzel ve temiz ki yerde çimlerden başka hiçbir şey yoktur. Bu yüzden de oksijeni bütün hastalıkları iyi ediyor. Çok güzel şifalı suları var , turizm cenneti gibi bir yer ama tabiki dışardan kimse gelmiyor . Çünkü başta dediğimiz gibi buraya sadece sihirli sözcükleri bilenler girebiliyor . Çiğil ülkesinde egzozdan duman çıkacak bi ulaşım aracı yoktur. Zaten Çiğil de petrol yok . Herkeste acil durumlar için uçan halılar var . Rüya gibi bir ülke..

Sevim Mine PAMUKÇU

Deneme

Kitap okumak insanların en etkili öğrenme yoludur. Bilgi sahibi olmak, belirli bir kültür seviyesine gelmeyi her insan ister. O seviyeye gelmek için de sadece kitap okumak yeterlidir. Bilginin en çok olduğu yer kitaplardır. Kitap okumak düşünce yapısını güçlendirir. Bizim daha güzel konuşmamızı sağlar. Ne yapacağını bilmeyen insana yol gösterir . Kitapların kapağını açtığımızda her zaman bizimle birlikte olan öğretmenlerimizdir. Her kitap başka bir şey öğretir bize. Hepsi ayrı bir dünyadır. Kitap okumak , insana geçmişini , tarihini öğretir . Geçmişte yapılan hatalara tekrar düşmemizi engeller . Geleceğe hazırlıklı olmamızı sağlar . Böylece bizim günümüzü ve geleceğimizi aydınlatır . Kitap ile aramıza sıcak bir bağ kurup , kendimizi sürekli yeni bilgiler öğrenmeye , gelişim içinde olmaya böylece başarıya ulaşmaya yönlendirir .

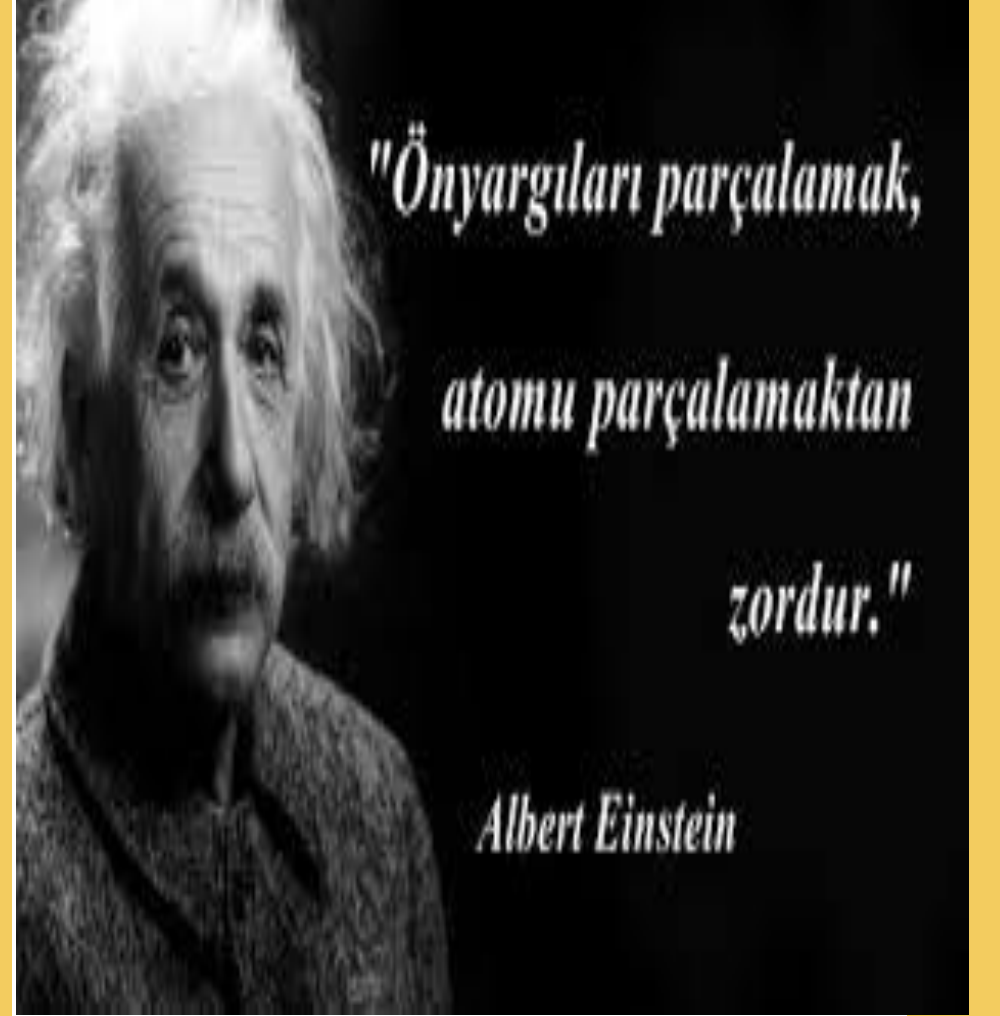
Sevim Mine PAMUKÇU

Yanlış Bakış Açışı

İnsanlar neden hep kendi bildiklerini yaparlar ? Neden her zaman kendilerini düşünürler ve olaya yanlış yönden bakarak anlam kazandırmaya çalışırlar ki ? Bu şekilde yaparak kendilerinin farklı bir bakış açısına sahip olduklarını mı düşünürler ? Bence öyle. Yoksa neden onlar da hiçbir şey yok iken varmış gibi davransınlar ki. Yanlış bakış açısına örnek verecek olsaydım hoş giyimli olmayan bir adam görsek fakir diye düşünmüş olabiliriz ve onu fakir diye yargılanmış oluruz. Ama daha sonra o adamın zengin olduğunu öğrendiğimizde tepkimiz ne olabilir? Ama en azından hoş olmaz değil mi ? Bu yüzden bir şey söyleyeceğimizde söyleyeceğimiz sözleri önce ölçüp biçmeliyiz ki sonra pişman olmayalım.

AYNIMAH

PLANLI ESKİTME

2.Dünya Savaşı'nın seyrini değiştiren büyük olaylardan birisi de “polihekzametienadipamitin” adlı bir maddenin kullanılmasıdır. Peki, nedir bu polihekzametienadipamit?

Naylon.

Evet, doğru okudunuz.Polihekzametienadipamit'in halk arasındaki adı naylondur.

Peki, neden bu kadar önemli idi bu naylon?

Naylon, çıkarma savaşlarında paraşüt olarak kullanılan bir sentetik tekstil ürünüdür. Ve o kadar sağlam bir üründür ki kopması imkânsız olarak zamanında tanıtılmıştır. Peki, savaş bittikten sonra nerelerde kullanıldı bu naylon? Çorap yapımında. Günümüzde bayanların giydiği ve sürekli olarak teli kaçan çorapların yapımında kullanılırdı bizim naylon.

Ama sağlam bir ürün olan naylonun neden sürekli teli kaçır?

Bu soruya cevap vermek için naylon çorapların ilk çıktığı döneme 1950'li yıllara gitmemiz lazım. Naylon çoraplar, ilk çıktığı zaman reklamlarda güçlü çorap olarak tanıtılıyordu. Öyle bir istek oluşmuştu ki naylon çoraplara, fabrikalar istekleri yetiştirmekte güçlük çekiyordu. Ama aradan belli bir zaman geçtikten sonra alımların azaldığı gözlemlendi. Bunu gören fabrika müdürleri, mühendislerle giderek naylon çorapları güçsüzleştirmesi için emir verdi. Naylonlar işte bu sebep yüzünden güçsüzleştirildi. Bu olaya **Planlı eskitme daha havalı adıyla ürün yaşam döngüsü diyoruz.** Planlı eskitme, şuan ki hayatımızda her alanda kullanılan bir satış taktiğidir. Hatta size planlı eskitmeye dair günümüzden birkaç örnek

daha vermek istiyorum. Aldığınız telefonun bir üst modeli çıktığı zaman yavaşladığını fark ettiniz mi? Örnek bir telefon ele alalım. İlk aldığımız zaman 1400 MHZ CPU gücünde olan telefon bir üst modeli çıktığı zaman 700 MHZ gücüne düştüğü gözlemlenmiştir. Aynı şekilde beyaz eşya ürünlerinde de kullanılıyor, bu satış taktiği. Bu planlı eskitme sayesinde milyarlar daha çok kazanırken maalesef doğa bu savaşı kaybetmektedir. Eski ürünler doğaya bilinçsizce salındığı için birçok canlı ve uzun vadede insanları için büyük sıkıntılar oluşmaktadır.

MUSTAFA ALİ KİBAR

ALİ B. ABBAS (932-994)

Bin sene önce ilk kanser ameliyatını yapan bilim adamı. Kılcal damar sistemini ilk defa ortaya atan bilim adamıdır. eskiçağın en büyük hekimlerinden olan Hipokrat'ın doğum olayı görüşünü kökünden yıktı.

Ali bin abbas el-Mecusi Mesudi ya da Latince Haly Abbas olarak bilinir. İranlı Müslüman fizikçi ve tıp alimidir. Kitab el-Maliki adlı tıp ve psikoloji üzerine yazdığı eseri ile ve günümüzden yaklaşık bin sene önce ilk kanser ameliyatını yapması ile bilinir. Ali bin abbas tahmini 932 yılında doğmuştur. Ali bin abbas İran'ın Cüdişapur eyaletinin güneybatısındaki Ahvaz şehrinde doğdu ve Ebu Mahir Musa Seyyar'ın öğrencisi oldu ve ilk çalışmalarını bu şehirde yaptı. Zamanın en saygıdeğer üç tıp âliminden birisiydi.

939'dan 996'ya kadar hüküm süren Büveyhoğulları hanedanından Adud devle zamanında ünlü bir fizikçi olmaya başlamıştır. Adud devle, iktidarı zamanında alimleri koruyan onları destekleyen birisiydi ve Şiraz'da 994 yılında Bağdat'ta Ali bin abbas'ın çalıştığı iki hastane açmıştı. Onun Allah inancı ve O'na duyduğu saygı, ibadetinde ve yaşam tarzın da, üslubunda çalışma hayatı

boyunca kendini göstermiştir.

Ali bin abbas tıp üzerinde yazdığı Kitab-ı Kamilü-s Sina adlı eseri ile bilinir, bu eser daha sonra 980 yılında tamamlanan "The Complete Art of Medicine" olarak adlandırılmıştır. Ali bin abbas bu eserini Emir'e ithaf etmiş bu eser daha sonra Kitap el-Maliki (RoyalBook veya latince Liber Regalis ya da Regalis Disposito) olarak adlandırılmıştır. Kitap, Razi'nin El-Havi adlı eserinden daha özlü ve daha sistematik; İbni Sina'nın El-Kanun Fi't-Tıp adlı eserinden daha uygulamalı bir biçimde yazılmıştır.

ÇAĞATAY ELBÜK

EL CEZERİ (1136 – 1206)

İlk sistem mühendisi ve ilk sibernetikçi ve elektronikçidir. Bilgisayarın babası; oysa bilgisayarın babası yanlış olarak İngiliz matematikçisi Charles Babbage olarak bilinir.

El Cezeri, tam adı Ebu'l İzz İbni İsmail İbni Rezzaz El Cezari. İslam'ın altın çağında Robotik bilimin babası olarak kabul edilen sibernetik üzerine çalışmalar yapan Arap veya Kürt kökenli ilk Müslüman bilim adamı ve mühendis. Leonardo da Vinci'nin El-Cezari'nin otomatlarından etkilendiği söylenir.

1136 yılında Cizre'nin Tor mahallesinde doğmuştur sibernetik alanın en büyük dâhisi kabul edilen, fizikçi robot

ve matris ustası bilim insanı İsmail Ebu'l İzz bin Rezzaz el Cezari 1233'te Cizrede öldü. İsmi de yaşadığı şehirden alan El-Cezari öğrenimini Türk Medresesi Camia'da tamamlayan İsmail, burada fizik ve sibernetik alanlarında yoğunlaştı ve halen kullanılmakta olan ve aşılmamış onlarca buluşa imza attı. Batı literatüründe M.Ö. 300 yıllarında Yunan matematikçi Archytas tarafından buharla çalışan bir güvercin yapılmış olduğu belirtilse de robotikle ilgili en eski kayıt da Cezari'ye aittir. Dünya Bilim Tarihi açısından bugünkü sibernetik ve robot biliminde çalışmalar yapan ilk bilim adamı olan El-Cezari, El Cmi-u'l Beyn'el İlmi ve El-Ameli'en Nfi fi Sina'ait'l Hiye'l (Mekanik Hareketlerden Mühendislikte Faydalanmayı İçeren Kitap) adlı eserinde ortaya koydu. 50'den fazla cihazın kullanım esaslarını, yapıları ve mekanizmalarını çizimlerle gösterdiği bu olağanüstü kitapta Cezari;

"Tatbikata çevrilmeyen her teknik ilmin, doğru ile yanlış arasında kalacağını" söyler. Bu kitabın orijinali günümüze kadar ulaşamadıysa da, bilinen on beş tanesi Topkapı ve Süleymaniye Kütüphanelerinde yer almaktadır.

ÇAĞATAY ELBÜK

BEN CUMHURİYET İSTERİM

Toprakları kanla kazanılmış memleketimizin marşının ilk sözüydü “Korkma” .

Dün ceddimiz korkmadı, bugün biz korkmadık, yarın gelecek nesillerimiz korkmayacak. Hani ilkokulda sabah o soğukta andımızı okurduk ya? En sonunda “NE MUTLU TÜRKÜM DİYENE” derdik. O an üzerimize bayrağın gölgesi düşerdi. Kalbimizde bir sıcaklık oluşurdu ve duygulanırdık. Gözyaşlarımız yanaklarımızdan akardı. Düşünlük ve “Ben memleketimi çok seviyordum” diye haykırırdık. Bizim bu sevgimiz bir çocuğun kalbi gibi temizdi ve büyüdükçe daha da çok artmaya başladı.

Sultan II. Abdülhamid’in bir sözü vardır: “Bir karış dahi olsa vatan toprağını satmam. Zira bu vatan bana değil milletime aittir. Milletim de bu toprakları ancak aldığı fiyata verir. Çünkü bu topraklar kanla alınmıştır, kanla verilir!” dedi ve her şey orada başladı. Milletimize emanet edilen bu toprakların, bir karışı dahi verilmemesi için savaşıldı. Erkeği, kadını, çocuğu, genci ve yaşlısı.

Aslında hepsinin amacı bayrağımızın altında hür olarak yaşamaktı. Yalnız kalın veruhunuzun derinliklerinden gelen sesi düşünün. Bu ülke, ne badireler atlatarak bu hale

geldi? diye bir düşünün. Bunlar hep gökyüzünde şarla, şerefle dalgalanan al bayrağımız göklerden inmesin, minarelerimizde yükselen ezan sesleri dinmesin diyeydi. Bunları düşünerek sağlam bas adımlarını yere. İşine karışacak insanlar hep olacaktır. Boş ver sen düşünme onları. O attığın adımdan, bir adım ötesine gitmeye uğraş ama sakın bu ülkenin her bir karış toprağının ne zorluklarla kazanıldığını unutma.

Ceddimizin kolay kazanmadığı bir cumhuriyetin torunlarıyız. Cumhuriyetimizi savunmak ve korumak istiyorsak çok çalışmalıyız. Hani andımızda geçer ya: “Ülküm; yükselmek, ileri gitmektir.” Hedefin yükselmek ve ileri gitmek olmalıdır. Gördüğün ve duyduğun bir şey hakkında bilgin yoksa araştıır, öğren ve öğret. Bu hususlar içerisinde her zaman Türk bayrağını yükseltebildiğin kadar yükselt ve istiklal Marşı’nı seslendirirken de sesini yüksek tutabildiğin kadar tut, “Korkma!” nidalarıyla arşı-ı alayı inlet. Cumhuriyetimizi ancak ve ancak böyle koruyabilirsin. Unutma! “Vatanımı seviyorum” sözü elbette güzeldir ama bunu vatanın için çalışıp çabalayarak göstermek evladır.

29 EKİM 1923 CUMHURİYETİN İLANI

“Cumhuriyet” dilimize Arapça Cumhur kelimesinden geçmiştir. Cumhur; halk, ahali, büyük kalabalık demektir. Cumhuriyet; halka dayanan, gücünü halktan alan bir devlet şeklini ifade eder. Mustafa Kemal gençlik yıllarından beri Cumhuriyet fikrini benimsemiş ve Türk Milletinin bir gün mutlaka Cumhuriyet idaresine kavuşacağını söylemekten de çekinmemiştir. Hatta Erzurum Kongresi sırasında yaveri Mazhar Müfit Kansu’ya “ Zaferden sonra hükümet

şeklinin cumhuriyet olacağını” söyleyerek bu konudaki düşüncesini de açıklamıştır.

Osmanlı Devleti, 1876 yılına kadar mutlak monarşi, 1876-1878 ve 1908-1918 arasında meşrutî monarşi ile yönetilmişti. I. Dünya Savaşı'nda yenilgiye uğramasının ardından işgale uğrayan Anadolu'da halkın işgalcilere karşı Mustafa Kemal Paşa önderliğinde verdiği Milli Mücadele, 1923 yılında milli güçlerin zaferi ile sonuçlandı. Bu süreçte, "Büyük Millet Meclisi" adıyla 23 Nisan 1920'de Ankara'da toplanan halkın temsilcileri, 20 Ocak 1921'de Teşkilat-ı Esasiye Kanunu adlı yasayı kabul ederek egemenliğin Türk ulusuna ait olduğunu ilan etmiş ve 1 Kasım 1922'de aldığı kararla saltanatı kaldırmıştı. Ülke, meclis hükûmeti tarafından yönetilmekteydi. Ve Saltanatın kaldırılması ile devlet rejiminin ne olduğu konusunda bir belirsizlik ortaya çıkmıştı.

25 Ekim 1923'te İcra Vekilleri Heyeti'nin, Başbakan Ali Fethi Bey istifası vemeclisin güvenini kazanacak yeni bir hükümetin kurulamaması üzerine gerek halk gerekse mebuslar arasında devlet başkanlığı ile ilgili tartışmalar

yaşanmaya başladı. 28 Ekim gecesine Çankaya Köşkinde yeni hükümetin kurulması çalışmaları sırasında, başsız bir devletin olamayacağı görüşünün ortaya çıkması ve dış ülkelerde, “ Türkiye'nin bir devlet başkanı bile yok” gibi sözler söylendiğinin ifade edilmesi üzerine Atatürk, cumhuriyetin ilanı için beklenen günün geldiğini görerek yanında bulunanlara “ Yarın cumhuriyeti ilan edeceğiz” diyerek bu konu hakkında fikrini açıkladı. Bunun üzerine Mustafa Kemal Paşa, yönetim biçiminin Cumhuriyet olması için İsmet Paşa ile birlikte 28 Ekim gecesine, bir kanun değişikliği tasarısı hazırlayarak 29 Ekim 1923'te Meclis'e sundu.

Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nda yapılan değişikliklerin kabulü ile Cumhuriyet, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından ilan edilmiş oldu. Mustafa Kemal Atatürk de oybirliği ile cumhurbaşkanlığına seçilmiştir.

Cumhuriyetin ilanı, Ankara'da 101 pare top atışı ile duyuruldu ve 29 Ekim gecesine ile 30 Ekim 1923 tarihinde başta Ankara olmak üzere tüm ülkede bir bayram havasında kutlandı.

Cumhuriyet yönetiminin esas özelliği seçim hakları gereğince gerek belli bir kişiye ve belli bir gruba ait değil, tamamen millete aittir olmasıdır.

Şimdiki neslimiz ve gelecek nesillerimiz bilmelidirler ki bu topraklarda kurulan cumhuriyet yönetim biçimi Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde bir milletin ölüm ve kalım savaşından sonra kurulmuştur. Bu kurulan büyük eserin arkasında binlerce şehidin kanı ve binlerce gazinin emeği vardır. Bu bize verilen büyük eseri önünde her ne engel olursa olsun korumamız ve onu yükseltmemiz gerekir.

Ulu önder Mustafa Kemal Atatürk'ü ve kahraman şehitlerimizi saygı, minnet ve rahmetle anıyorum. Sözlerimi bitirirken Mustafa Kemal Atatürk'e, şanlı mazimizin ve pek çok başarılarla yine şanlı olacak geleceğimizin tüm kahraman cengaverlerine şu şiirimle seslenmek istiyorum.

Selam şanlı mazimize! Selam yarına,
Selam hak ordusunun silahlarına!
Ey geçmişin yiğitleri! Selam sizlere,
Ey yarının şehitleri! Selam sizlere,
Ey Allah'ın askerleri! Selam sizlere.

Mustafa SABAN

Çırpınırdın Karadeniz

Çırpınırdın Karadeniz
Bakıp Türk'ün bayrağına
“Ah” deyerdin, hiç ölmezdim,
Düşebilsem ayağına.

Ayrı düşmüş dost elinden,
Yıllar var ki, çarpar sinem,
Vefalıdır, geldi giden,
Yol ver Türk'ün bayrağına.

İnciler dök gel yoluna,
Sırmalar düz sağ, soluna
Fırtınalar dursun yana
Selam Türk'ün bayrağına.

Hamidiye o Türk kanı
Hiç birinin bitmez şanı
Kazbek olsun ilk kurbanı,
Selam Türk'ün bayrağına.

Dost elinden esen yeller,
Bana şiir, selam söyler
Olsun bizim bütün eller,
Kurban Türk'ün bayrağına

AhmedCevad, 15 Aralık 1914, Gence/Azerbaycan

Hepimiz “Çırpınırdın Karadeniz, Bakıp Türk'ün Bayrağına” şiirini yada marşını biliriz... Peki bu şiirin yazılma hikâyesini veya şiirin sahibini yada bestecisini kaçımız merak etti ve araştırdı? İşte bu yazımızda, bu şiirin yazarı Ahmed CEVAD ve bestecisi Üzeyir HACİBEYLİ'yi ve şiirin yazılma hikâyesini yeni nesil ile tanıştırmak ve paylaşmak istedik.

Türk toplulukları faklı coğrafyalarda yada hakimiyet alanlarında olmalarına rağmen; sevinçte üzüntüde, tasada, kederde hep bu şiiri, marşı söyleyerek birbirlerinin yanında olduğunu göstermiş ve hissettirmiştir.

Peki Ahmed CEVAD kimdir? (1892-1937)

Ahmet Cevad (Cavad Ahundzade) 5 Mayıs 1892'de Gence yakınlarındaki Şamhor bölgesinin Seyfeli köyünde doğdu. 1906'da, Gence'de Şah Abbas mescidi bünyesindeki medreseye girdi. İlk tahsilini köy okulunda, molla medrese 'de alan ve 7 yaşındayken Kur'an okumayı başaran Ahmed Cevad, medresenin de en kabiliyetli talebelerinden biri olarak öne çıktı. Medresede Arap, Fars ve Rus dillerini öğrendi. Yabancı diller dışında tarih ve edebiyatla ilgilendi. İlk şiirlerini de medresede okuduğu yıllarda yazdı.

Bazı kaynaklarda Ahmed Cevad'ın medreseyi bitirdiği 1912'de, Balkan Savaşı sırasında İstanbul'da teşkil edilen, Kafkas gönüllü kıtası içinde Trakya cephesinde savaştığı bildirilir. Birinci Dünya Savaşı sırasında, kendi memleketlerinde Ermeni ve Rus zulmüne uğramış Türklere yardımda bulunur.

1937 yılında ise Ruslar tarafından kurşuna dizilir ve hayatını kaybeder. Çırpınırdın Karadeniz Şiirinin Bestecisi Üzeyir Hacıbeyli (1885–1948) 1885 yılında dünyaya gelen Üzeyir Hacıbeyli, Azerbaycan profesyonel müzik sanatının kurucusudur. Azerbaycan milli marşını da besteleyen sanatkar; 20. yüzyıl Azeri müziğinin büyük klasığı, Türk-Müslüman dünyasında ilk operanın müellifi, gazeteci-yazar ve drama yazarı ve kültür tarihçisidir. 19 Eylül 1885'te Ağcabedi kasabasında doğdu.

1918'de Bakü'de Ermeni soykırımının şiddetlendiği bir devirde, geçici olarak İran'a gitmek zorunda kalmış, ama Azerbaycan Cumhuriyeti'nin kurulması haberini alınca vatana dönmüş ve Cumhuriyet'in resmi yayın organı olan "Azerbaycan" gazetesinin

başyazarlığına atanmıştır. Üzeyir Hacıbeyli'nin, bu gazete de yayımlanmış ateşli, ihtirash, vatanseverlik ve milliyetçilik duyguları ile dolu yazıları, o dönemde milli hislerin ve vatan sevgisinin uyandırılmasına büyük etkisi olmuş, aynı zamanda tarih sahnesine yeni çıkmış genç cumhuriyetin fikir ve düşüncelerini, amaç ve isteklerini ortaya koymuştur.

Üzeyir Hacıbeyli, 23 Kasım 1948'de Bakü'de vefat etmiş ve on binlerce kişinin katıldığı bir matem merasimiyle Bakü'nün "Hiyaban" devlet mezarlığında toprağa verilmiştir.

Gelelim Çırpınırdın Karadeniz şiirinin yazılma hikâyesine,

1914 yılında Osmanlı Devleti, kimisine göre hata kimisine göre ise zorunluluk gereği 1. Dünya Savaşı'na girmişti. Osmanlı Devleti'nin, Harbi Umumiye 'ye girmesi, kimi çevreler de sevinç ile karşılandı. Çünkü; koskoca İstanbul'u fetheden Fatih'in, İslam Halifesi Yavuz'un, Avrupa'yı dize getiren Muhteşem Süleyman'ın devleti, dağılma dönemine girmiş, bu dönemde birkaç savaş hariç diğer

savaşları kaybetmiş, 3 kıta da toprağı olan Cihan Devleti giderek küçülmüştü.

Osmanlı Devleti'nin bu Harbî Umumi'yi (1.Dünya Savaşı) kesin kazanacak olarak görülmesi büyük bir heyecan yaratmıştır. İşte bu heyecanı sadece Anadolu insanı değil, Azerbaycan'daki kardeşlerimiz de hissetmişti. Bu heyecan ile Ahmed CEVAD, "Çırpınırdın Karadeniz" adlı şiirini kaleme almıştır. Yıllar sonra 15 Eylül 1918'de Kafkas İslam Ordusu'na kumanda eden Nuri (Killigil) Paşa'nın Bakü'yü Bolşevik ve Ermeni çetelerin işgalinden kurtarması üzerine, bu fedakârlığa ve kahramanlığa ithafen Azerbaycanlı ünlü besteci ve fikir adamı Üzeyir Hacıbeyli tarafından bu şiir bestelendi. Ve marş olarak, türkü olarak okunmaya başlandı.

Ama maalesef çok büyük umutlarla girilen bu savaşta Çanakkale Cephesi hariç diğer cephelerde Osmanlı Devleti savaşı kaybetmiştir...

VAKANÜVİS

Yararlanılan Kaynaklar;

BAKÜ (QHA) 15 EYLÜL 2018

Türk Yurdu Dergisi, Mart 2013 - Yıl 102 - Sayı 307

KAFKAS İSLAM ORDUSU VE AZERBAJCAN'IN KURTULUŞU

1917 yılında Rusya da yaşanan Bolşevik Devriminden sonra, düzenli Rus ordusu Kafkasya'dan çekilir. Bu çekilmeden sonra hür kalan Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcistan Transkafkasya Demokratik Federatif Cumhuriyeti adı altında kısa bir birleşme yaşasa da Bakü doğalgaz ve petrolünde gözü olan İngiltere'nin kışkırtması ile Azerbaycan topraklarında savaş başlamıştır.

1918 yılına geldiğimizde ise Azerbaycan toprakları Rus, İngiliz ve Ermeni güçleri tarafından işgal edilmişti. 30 Mart 1918 tarihinde Sovyetler Birliği ordusu ve Ermeni Devrimci Fedearasyonubirlikleri, Bakü'ye saldırdı. Azerbaycan'da karşılık olarak savaş ilan etti. Bu süreçte çok sayıda sivil Azerbaycan Türkü öldürüldü, katledildi. İngilizlerde Azerbaycan topraklarında söz sahibi olmak arzusu ile Ermenilere destek vererek müttefik oldular. Bu büyük saldırı planı

Azerbaycan milli meclisi güçlerinin başa çıkamayacağı kadar büyük bir güç barındırıyordu. Azerbaycan Milli Şurası lideri Mehmet Emin RESULZADE,4 Haziran 1918'de Batum'da Osmanlı Devleti ile yapmış olduğu askeri ve siyasi sözleşmenin 4. maddesine dayanarak Osmanlı hükümetinden askeri yardım talebinde bulundu.

Bu esnada pek çok cephede düşmanları ile savaşan Osmanlı ordusu Azerbaycan Bakü'ye müstakil bir ordu gönderme gücüne sahip değildi. Ancak dönemin Harbiye Nazırı olan (Osmanlı Devletinde Savaş Bakanı) Enver Paşa, Azerbaycan Türklerinin yardım çağrısına kayıtsız kalamazdı. İnisiyatif alarak kardeşi Nuri Paşa'yı Bakü'ye gitmesi için görevlendirdi.

Baba ve çocukları
Baba Ahmet Bey, sağında Binbaşı Enver Bey, solunda Öğrenci Nuri (Nuri Paşa).

İsmi ordu olsa da toplamda 3 Osmanlı tümeninden oluşan 12.000 kişilik bir birliktir. Bu birliklere sonradan Kars, Ardahan, Azerbaycan ve Dağistan'dan gelen Türklerin de katılımıyla ordu mevcudu 20.000'e ulaşmıştır. Ve bu birliğin adına "Kafkas İslam Ordusu" denildi.

Kafkas İslam Ordusu'nun ilk hareketi Gence şehrinden başlamıştır ve Gence düşmandan kurtarılmıştır. Ardından Tebriz ele geçirilmiş, Tebriz'den sonra 8 Haziran 1918 de Hoy şehrine inen Osmanlı Ordusu, Ermenileri buradan da çıkardı. Hoy'dan Karabağ'a yürüyerek Karabağ'daki Ermeni birlikleri de bertaraf edildi. Bu şekilde Güney ve Kuzey Azerbaycan ilk kez beraber kurtulmuş oldu. Iraktan gelen 4. Kolordu ve Kafkas İslam Ordusu Bakü yakınlarında birleştiler. 15 Eylül 1918 günü 30 saat süren zorlu bir muharebenin ardından Bakü teslim alındı.

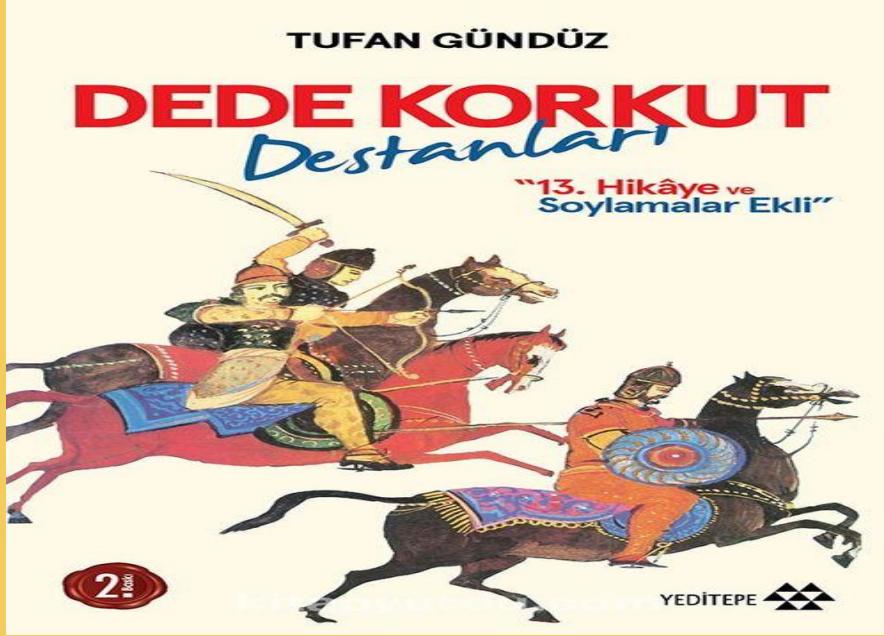
Enver Paşa bu galibiyeti, "Allah'ın yardımı ile Bakü şehri 30 saatlik şiddetli bir muharebe sonrası 15 Eylül saat 9'da Türk Birliklerinin gücü ile zapt olunmuştur." diyerek ilan etti.

Azerbaycan devlet adamı ve şuan ki lideri İlham ALİYEV'in babası Haydar ALİYEV'in dediği gibi; Türkiye ve Azerbaycan "Bir Millet İki Devlettir."

VAKANÜVİS

KİTAB-I DEDEM KORKUT ALÂ LISÂN-I TAİFE-İ OĞUZAN

(OĞUZLARIN DİLİYLE DEDE KORKUT KİTABI)

Dede Korkut kitabını kimimiz ortaokul kimimiz ise lise yıllarında Türkçe yada Edebiyat Öğretmenimiz sayesinde okumuşuzdur. Peki hiç merak ettiniz mi? “Dede Korkut kimdir, gerçekten öyle bir kişi var mıdır, yada anlatılan hikayeler hangi dönemi yada kimleri anlatmakta, en önemlisi neden Dede Korkut Kitabı Türk Tarihi ve Edebiyatımız açısından bu kadar önemli ve değerli ?” işte bu soruların cevaplarını bulmak için bu yazıyı yazıyoruz.

Dede Korkut; 9. veya 11 yüzyıllarda yaşadığı sanılan Türk hikaye anlatıcısıdır. Reşîdüddin’in Câmî‘u‘t-tevârîh’inde Oğuzlar’ın Bayat

boyundan, Ebülğazi Bahadır Han’ın Şecere-i Terâkime’sinde ise Kayı boyundan gösterilir.

Halk rivayetlerine göre Dede Korkut aydın, berrak gözlü dev kızından dünyaya gelmiştir. Boyu 60 arşındır. Reşîdüddin ve Ebülğazi Bahadır Han onun 295 yıl yaşadığını söylerler. Bir halk rivayetine göre ise 100 yıl yaşamıştır. Korkut Ata’nın ölümüyle ilgili olarak Kazaklar arasında yaygın olan menkıbeye göre yirmi yaşında iken rüyasında aklar giymiş bazı yaratıklar ona kırk yıl yaşayacağını haber vermiş, bunun üzerine Korkut ölümsüzlük istemeye karar vermiştir. Karşılık beklemeden hastalara yaptığı yardımlar Allah katında makbule geçmiş ve bir gün uykuda iken Allah ona, “Ölümü kendin arzu etmedikçe ölmeyeceksin” demiştir. Onun ölümü hakkında oldukça zengin başka rivayetler de vardır. Dede Korkut’un mezarının Derbent Şehri yakınlarında olduğu yapılan bazı araştırmalar ve yazılan eserlerde söylenmektedir. Örneğin Evliya Çelebi, Korkut Ata’nın mezarını 1647 yılında ziyaret ettiğini söylemektedir. 1Ama gerçekten böyle bir insanın yaşayıp yaşamadığı ise bilinmemektedir.

Dede Korkut göçebe Türkler’ in yüceltip kutsallaştırdığı, bozkır hayatının geleneklerini ve törelerini çok iyi bilen, kabile teşkilâtını koruyan bir Oğuz büyüğüdür. Halkın atası, kabilenin reisi, bilgin, güçlü halk ozanı ve bilge olarak Dede Korkut’un tasviri kitabın başından sonuna kadar tekrarlanır. Hanlar güç durumlarda ona danışırlar; öğütler veren, yol gösteren, içinden çıkılmaz gibi görünen güçlükleri çözen hep odur

¹ “Dede Korkut Maddesi”, Türkiye Diyanet İslam Ansiklopedisi.

Gelelim birazda Dede Korkut Kitabına;

Eserin özgün adı “Kitab-ı Dede Korkut Alâ Taife-i Oğuzân”(Oğuzların Diliyle Dede Korkut Kitabı)dır. Selçuklu Türkçesinin (Eski Anadolu/Oğuz Türkçesinin) başlangıç döneminin Doğu Anadolu ve Azerbaycan sahasının eseridir. On iki hikâyeden ve bir mukaddimededen (giriş/ön söz/dua) oluşan bu eserde, Türklerin bir yandan İslam öncesi hayatları anlatılırken diğer yandan Müslümanlığı kabul etmiş toplumun İslam’a ait unsurlara yaklaşımı aktarılır. Kahramanlık, yiğitlik, boylar arasındaki mücadeleler, aşk, Türk aile yapısı, aile bağları, ailenin kutsallığı,kadınlara, çocukların eğitimine verilen önem eserde yer tutan diğer konulardır, Kadın; yüksek bir değere sahip, saygı gören, akıl veren, devlet işlerini en az erkekler kadar yerine getiren bir konumdadır. Hikâyelerde Oğuzların savaşları, doğaüstü yaratıklarla yapılan mücadeleler, bunlara karşı yiğitler, sevgililerin hayatı gibi unsurlar dayer almakta. Bunlar Oğuzların yaşama biçimlerini, değer yargılarını, yeme içme kültürlerini, inançlarını, törelerini öğrenebildiğimiz birer kaynak durumundadır. Eser, eski Türk geleneklerinden de izler taşımaktadır.²Destanın 9. yüzyıla dayandığı varsayılsa da, Türk boylarının göçmen olmalarından dolayı tam olarak bir tarih belirlemek mümkün değildir. “Dede Korkut Kitabı’ndakihikâyeler tarih boyunca dilden dile, anlatıcıdan anlatıcıya aktarılan bir sözlü gelenek ürünüdür.

Dede Korkut Kitabının iki nüshası vardır.Dede Korkut Kitabı’nın Almanya’ nın Dresden Kraliyet Kütüphanesi’nde bulunan ilk yazma

² . Dede Korkut Oğuznâmeleri Üzerine Yeni Araştırmalar., Dede Korkut Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, 8/19, s. 292-309.

nüshası, “Kitabı Dedem Korkut AlâLisân-i Tâife-i Oğuzân” adını taşımakta olup 1815’te Heindrich L. Fleischer tarafından bulunmuştur. Mukaddime ve 12 boyun yer aldığı nüshanın ülkemizdeki ilk neşirleri, 1916’da Kilisli MuallimRıfat (Bilge) tarafından; 1938’de ise Orhan Şaik Gökyay tarafından yapılırken ilk bilimsel çalışma, 1958’de Muharrem Ergin tarafından yapılmıştır.³Sonraları başta V. V. Barthold olmak üzere A. Samoyloviç, Hamit Araslı, Ahmet Çobanoğlu, E. Rossi, F. vonDiez, J. Hein, Pertev Naili Boratav, Abdülkadir İnan ve Mehmet Kaplan tarafından çeşitli çalışmalar yapılmış, ardından da birçok Türk araştırmacısı tarafından Dede Korkut kitapları yazılmıştır.

Bir diğer nüsha ise Vatikan Nüshasıdır. Bu nüshada 6 tane hikaye yer almaktadır ve bu önüyle birçok araştırmacı tarafından eksik kabul edilmiştir.EttoreRossi 1950 yılında Vatikan Nüshasını bulmuş ve 1952 yılında İtalyanca yayımlamıştır. Muharrem Ergin de 1958 yılında Dresden ve Vatikan Nüshalarını birlikte inceleyerek bilimsel olarak kabul edilen çalışmayı yayımlamıştır.

Bu nüshalara bir yenisi daha eklenmiştir: Türkmen Sahra Nüshası. Yeni nüsha, 12 Aralık 2018 yılında “Veli Muhammed Hoca” tarafından Tahran’daki Hüner kitapevinden satın alınmıştır.

Kitab-i Dedem Korkut kitabı Dresden elyazmasının ilk sayfası [Azerbaycan Ulusal Tarih Müzesi, Bakü](#)

³ Millî Folklor Dergisi, 2019, Yıl 31, Sayı 123

Sıra geldi hikâyelere;

Hikâyeler, eski dönemlerde Dede Korkut'un ağzından aktarılırmıştır. "Dedem korkut geldi, boy boyladı, soy soyladı." sözünü tüm hikâyelerin içinde görebiliyoruz. Boy boylamak, destanı söylemek anlamına geliyor, soy soylamak ise o destandan bir bölümün ezgiyle okunması manasına gelmektedir.

Dresden nüshasının içinde yer alan hikayeler ise şöyledir;

[Dirse Han Oğlu Boğaç Han](#)

[Salur Kazan'ın Evi Yağmalanması](#)

[Kam Büre Bey Oğlu BamsıBeyrek](#)

[Kazan Bey Oğlu Uruz'un Tutsak Olması](#)

[Duha Koca Oğlu Deli Dumrul](#)

[Kanlı Koca Oğlu Kanturalı](#)

[Kazılık Koca Oğlu Yegenek](#)

[Basat'ınTepegöz'ü Öldürmesi](#)

[Begin Oğlu Emren](#)

[Uşun Koca Oğlu Segrek](#)

[Salur Kazanın Tutsak Olup Oğlu Uruz'un Çıkarması](#)

[İç Oğuz'a Taş Oğuz Asi Olup Beyrek Öldüğü](#)

12 hikâyenin hepside birbirinden güzel ve etkileyicidir. Bu destanların, hikâyelerin her biri bir boy için söylenilmiştir. Bu destanlarda boyların hanının başından geçen olaylar, ad koyma, canavarlarla savaşıma gibi bölümler yer almaktadır. Hikâyelerin dili oldukça sadedir. Hikâyeler çoğunlukla manzum ve ahenkli bir şekilde anlatılır. Manzumların bir kısmı kafiyeli olmasa da kulağa hoş gelen bir söyleyiş tarzı vardır. Cümleler kısa ve yalındır. Her okuduğunuz hikâyede eminim, kendinizi uçsuz bucaksız vadilerde, dağ ve tepelerde hayal edeceksiniz...

Kısaca birkaç hikâyeden bahsedelim;

KAM BÜRE BEG OĞLU BAMSİ BEYREK

Bamsı Beyrek'in anlatıldığı bölümde; Bamsı Beyrek sevdiği kız olan Banu çiçek ile evlenebilmek için, kızın abisinin söylediği her şeyi yapmış ve sonunda da en az kendisi kadar yiğit olan sevdiğine kavuşmuştur. Tabi ki kavuşmaları bu kadar kolay olmamıştır.

DİRSE HAN OĞLU BOĞAÇ HAN

Dirse Han'ın oğlunun boğayı öldürdükten sonra Dede Korkut'un ortaya çıkıp soy soylaması da, şahsiyetin hüner ve erdemle şekillendiğini göstermektedir.

"Hey Dirse Han, oğlana gel beylik ver, taht ver: erdemlidir.

Boynu uzun bir dev at ver bu oğlana, binit olsun, hünerlidir.

Ağıldan gel tümen koyun ver bu oğlana, şişlik olsun, erdemlidir.

Kaytabandan kızıl deve ver bu oğlana, yüklet olsun hünerlidir.

Bayındır Hanın ağ meydanında bu oğlan cenk etmiştir, bir boğa öldürmüştür, senin oğlunun adı Boğaç Han olsun. Adını ben verdim, yaşını Allah versin"

KOCA DUHA OĞLU DELİ DUMRUL HİKÂYESİ

Duha Koca oğlu Deli Dumrul, bir kuru çayın üstüne köprü diker, geçenden de geçmeyenden de akçe alır. Bunun sebebini de erliğinin, yiğitliğinin yayılması olarak açıklar. Köprü üstünde birinin ölmesi üzerine Deli Dumrul, bu yiğidin canını alan Azrail'in gelip kendisiyle savaşmasını ister. Bu başkaldırı üzerine Allah, Azrail'i Deli Dumrul'un canını alması için yollar. Deli Dumrul, Azrail'i bir türlü yakalayamaz ve Allah'ın birliğine iman eder. Bir can getirmesi şartıyla canı bağışlanacak olur.

Annesi de babası da can vermeyi kabul etmez. Artık öleceğine inanan Deli Dumrul, karısıyla helalleşmeye gider. Karısının kendisine canını vermesini istemesi üzerine Allah'a "Ya ikimizin canını al ya ikimizi de yaşat." der. Allah ikisine de 140'ar yıl ömür verir.

Merak edip okumanız için hikâyelerde fazla detaya girmiyorum ve hikâyelerin de hepsini anlatmıyorum...

Bu eser özellikle kendi kültürümüz olduğu için hem tarih, hem aslımıza olan vefamızdan ötürü ve zamana yenik düşmemesi için el üzerinde tutup, baş üstünde gezdirilmesi ve herkesin okuması gereken bir başyapıttır. Sözlerimi Fuat Köprülü'nün Dede Korkut eseri hakkında söylediği şu söz ile bitirmek istiyorum;

"Terazinin bir kesesine Türk edebiyatının tümünü, diğer kefesine de Dede Korkut'u koysanız yine de Dede Korkut ağır basar.

VAKANÜVİS

Sadık YALSIZUÇANLAR ile RÖPÖRTAJ

Kısaca kendinizi tanıtabilir misiniz?

1962 Malatya doğumluyum. Hatay Dörtyol Deneme Lisesi'nden mezun oldum. Hacettepe Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdim.

Yazar olmanızda size ışık olan iki kişi desek kimleri söylersiniz?

Öncelikle annem ve ananem diyebilirim. Annem Türk Sanat Mektebi okurken daha sonra bırakmış. Türkçeyi çok güzel kullanırdı. Ananem masallar anlatırdı, Malatya yöresi masallarından.

İkinci olarak ortaokulda Turan Gültekin adında bir öğretmenim vardı. İki sene bizi okuttu. Öğretmen ama aynı zamanda arkadaş gibi de davranan demokratik yapısı olan öğrencilere söz hakkı veren biriydi. Türk edebiyatının yada dünya edebiyatının önde gelen eserlerini okutmuştu bize. Onların verdiği ve öğretmenimin kişiliği etkili oldu diyebilirim.

Neden Türkoloji?

Aslında tıp okuyacaktım. Liseyi 1. olarak bitirmiştim. Puanımda tıp fakültesini kazanmaya yetiyordu. Tabi aile ve çevremın isteği de bunda etkiliydi. Ancak lise onuncu sınıfta tanıştığım Almanca öğretmenim ısrarla beni edebiyata yönlendirdi. Üniversitede kalırsın, hem akademik ortamda bulunursun hem bu alanda kendi çalışmalarını yine yaparsın, seni bu alana yatkın görüyorum dedi.

Daha sonra kendimi yokladım. Tıp konusunda aile ve çevre baskısı da vardı. Sonra farkettim ki asıl istediğim tıp değil. Sonra Hacettepe Üniversitesini ilk sıraya yazdım ve birinci tercih olarak kazandım.

Peki,öğretmenlik de yapmış birisi olarak günümüzdeki eğitim durumumuz hakkında ne dersiniz?

Çok şey söylenebilir ancak kestirmeden söylemek gerekirse sanki daha geride kalmış eğitim metotlarını kullanıyoruz gibi geliyor. Türkiye bu konuda son dönemlerde tabi adım da atıyor. Onu söylemek lazım. Bir başka husus eğitim sürecinin uzun olduğunu düşünüyorum üniversite öncesi dönemi kasten. Mesela 12-13 yıllık eğitimin 3-4 yılda verilebileceğini düşünüyorum. Örneğin Ergin Koray kızını kendisi eğitti diye biliyorum. Yüzde yüz katılmasam da bu duruma mesela kişilerin kendisine de bırakılabilir belli oranda diye düşünüyorum. Batı modeli metotlar değilde kendi metodumuzu bulabilirsek sanki daha iyi olacak. Çünkü kişisel kabiliyetleri teşvik eden ve geliştiren bir yöntem bulmalıyız. Batı yöntemleri bu konuda biraz yetersiz. Yada mesela eğitim bu kadar formalolmayabilir. Bazı dersler 30, bazıları 20 dakika bazıları 1 saat olabilir. Yada dersler dersliklerde işlenmese mesela bir göl kıyısında nehir

kıyısında işlense yada bahçede yada bunun gibi yerlerde de olsa güzel olur. Büyük yazarlar daha fazla okunsa hem Türk Edebiyatından hem Dünya Edebiyatından daha güzel olabilir.

Mesela ben öğretmen iken bunları kısmen yapıyordum. Tabi müdür Beyi çok kızdırıyordum. Bana sürekli sarı zarflar geliyordu uyarı yada ceza bildiren. (gülümsüyor 😊) (arkadan bir ev kedisi sesi 😊)

Yazar olmasaydınız hangi mesleği tercih ederdiniz?

El sanatları olabilirdi. Yada elektrik elektronik olabilirdi. Araba tamirciliği, berberlik gerçi şimdi pek kalmasa da yemenicilik (el işi ayakkabı yapımcısı) yada marangozluk olabilirdi. Tabi daha çok sanırım marangoz olurum.

Yüksek lisans çalışmanızı neden tamamlamadınız?

1983 yılında mezun oldum ben. 3- 4 farklı üniversitenin yüksek lisans sınavına girip kazanmış ve Hacettepe'yi tercih etmiştim. Ayrıca asistanlığı da kazandım ancak o dönem 80 müdahalesinin etkisinin sürdüğü bir dönemdi. Çok normal bir dönem değildi dolayısıyla kabul edilmedim.

Tabi bundan daha önemli bir sebep yüksek lisans eğitiminin bıktırıcı derecede ezbere dayalı olmasıydı. Dersler daha çok birkaç ismin etrafında işleniyordu. Mesela Türk tiyatrosu iki kişi üzerinden işleniyordu. Tabi gençlikte biraz sabırsızlık oluyor. Keşke biraz daha sabırlı olabilseydik.

Neden prodüktörlük sınavına girdiniz?

Babam Malatya da sinemacı idi. Ben o sinemada gazoz çekirdek satıyor yer göstericiliği yapıyordum. 1967-68'lerden babamın sinemayı bıraktığı 1975'lere kadar aralıksız her akşam bir film izledim. Hatta bazılarını defalarca. Tabi bu durum benim sinemayı sevmemi sağladı. Film yapsam mı diye düşündüm. Daha sonra sınavlara girdim.

Peki yönetmenliğini yaptığınız bir film yada senaryo oldu mu ?

TRT İZMİR 'de çalışmaya başladım. Tabi orada drama bölümü yoktu. Üç -üç buçuk yıl daha çok çocuk, kadın, müzik, sağlık, ya da magazinsel haber belgesel türünde çalışmalar yaptım. Ankara'ya geçtiğimde yine drama bölümünde çalışmadım. Eğitim, kültür, müzik ve edebiyat belgeselleri hazırladım. Senaryo danışmanlığı

yaptığım filmler oldu. Rüya sineması adıyla özel bir belgesel çektik. Hatta ben bir serimle bu çalışmayı kitaplaştırdım. Senaryo yazımına çizgi filmle başladım. KelileveDimne TRT'de yayımlanacaktı çizgi film olarak onun içeriğini 7- 8 bölüm ben hazırladım. Benim Tefik İleri'yi anlattığım Vefa Apartmanı isimli romanım var. Daha sonra filmleştirildi. Onun senaryo danışmanlığını yaptım.

Yazarken nasıl hissediyorsunuz?

Kolay yazıyorum. Fakat el yazım kötü olduğu için el ile değil daha çok masa üstü bilgisayar karşısında yazıyorum. Önceden daktilo vardı. Daktiloyu da çok severdim. İyi kullanırdım ama şimdi dediğim gibi masaüstü bilgisayardan yazıyorum. Dizüstü bilgisayarla da yazamıyorum. Masa üstü bilgisayarın klavyesi olması gerekiyor. Evde çalışma odam var orada rahat yazabiliyorum. Mesela bazı yazarlar seyahatte yada parkta vs. yazabiliyor. Fakat ben öyle değilim. Çalışma odam olması gerekiyor.

Ya olayın kahramanı gözümde canlanıyor ya etrafımda karşılaştığım bir kimse Suriyeli bir göçmen yada bir olay zihnimde beliriyor, hikayesini kuruyor ve yazıyorum. Tabi yazabilmek için önyargısız okumak lazım, dikkat lazım. Yunus Emre diyor ki; benim bir karıncaya ulu nazarım vardır.

Şu ana kadar aldığımız en güzel ve en kötü yorum nedir?Aslında ben şanslı bir yazarım diyebilirim. Çünkü çok güzel yorumlar alıyorum. Nadiren soyut yada kapalı metinlerimi anlamayanlar eleştirebiliyor yada yine nadiren kasıtlı eleştiri olabiliyor. Gerçi son yayınladığım Deli Tomarı ve Allah'ın Adamları adlı kitaplarım daha kolay

anlaşılan kitaplar oldu. Çok da beğenildi. Şimdi üçüncüsünü yazıyorum. Olumlu yada olumsuz yorumlar önceleri beni çok etkiliyordu fakat artık o kadar değil. Tabi bütün yorumlara kasıtlı olanlar da dahil eyvallah.

Çocukluk mu Gençlik mi?

Tabi hayatın her döneminin ayrı bir yeri var. Hem çocukluk hem gençlik hemde ihtiyarlık diyebilirim. Hepsinin ayrı zorlukları oluyor ama çocukluk diyebilirim. Dönmek tekrar mümkün olsa yapmadığım şeyleri yapardım. Ama her yaş ve çağın kendi çapında hoşluğu var

Gençlerimize neler söylemek istersiniz?

Gençlikte heyecan var. Onlar bizden ileride oluyor. Çünkü mesela evlat babanın birikiminin üzerinden gidiyor. Tabi bu dönemde anne babayı beğenmeme durumu söz konusu olabiliyor. Fakat mesela ben hiç öyle olmadım.

Öte taraftan genç olmak suç değil. Hoşuma giden bir duvar yazısı var : ‘’ Eğer genç olmak suç ise zaten herkes bir gün onu terk ediyor.’’

3 tane film 3 tane kitap önermeniz hangilerini söylediniz?

Film konusunda Benim Adım Sam , Küçük Ağa, Gönül Yarası filmlerini önerirdim .

Kitap ise Eski Kahramanlar, Hasan Boğuldu, Uzun Hikaye bir tane daha ekleyeyim Küçük Ağa

Son olarak kolay ulaşılabilir, samimi ve içi dışı bir, bir yazar olduğunuzu düşünüyoruz. Ne dersiniz?

Ne diyeyim, inşallah öyledir ve günahlarımıza kefarete olur.

Bizi kabul ettiğiniz için teşekkür ederiz.

Ben teşekkür ederim.

Röportajı yapan: Melek ÖZEY

YUSUF ZİYA KARİPEK İLE RÖPÖRTAJ

1)Kendinizi tanıtır mısınız?

Baba tarafından Ispartalıyım, anne tarafından Konyalıyım. Babam imam ve müftülük gibi görevlerde bulunduğu için farklı illerde bulundum. Daha çok küçük yerlerdi. Beş altı yıl ElazığMaden'de bulundum. Daha sonra Tuzlukçu'da bulundum. Çocukluk yıllarım çok güzel geçti. Böyle

küçük yerlerde bulunduğum için çok mutlu ve gururluyum. Çünkü çok sıcak bir ortam vardı. Ben ilköğretimde iken her kademedede hep tek sınıf vardı. Sayı az olduğu için öğretmenler bizimle daha çok ilgilenebiliyordu. Arkadaşlık ilişkileri daha güzeldi. İlerleyen yıllarda yurtdışı söz konusu oldu. Ardından üniversitede Konya'ya geri döndüm. Mezun olduktan sonra aynı üniversitede araştırma görevlisi oldum. Şu an araştırma görevlisi olarak Çin'de görev yapmaktayım

2) Birden fazla dil bilmeniz hayatınızda ne gibi önem taşıyor?

Dil öğrenmenin en güzel yanı başka kültürleri tanıma konusunda olağanüstü fırsatlar sağlıyor. Çünkü dil öğrenmek ezber yapmak ya da birkaç kelimeyi ezberlemek değil. Size farklı dünyaları tanıma fırsatı sunuyor.

3) Peki iş hayatı konusunda ne gibi avantajlar sağlıyor?

Türkiye dışında yabancı dil konusunda İngilizce bilmek artık zorunluluk haline geldi. İlaveten bir dil daha bilmeniz gerekiyor. Türkiye içinde ise bir yabancı diliniz varsa da sizin için bir avantaj olabiliyor. Özellikle salgın sürecinde yurtdışıyla irtibat zayıfladığı için yurtiçinde yabancı dil bilenlerin bilmeyenlere göre bir adım daha önde olduğunu söyleyebiliriz. Özellikle ticarete, diğer alanlarda yada öğretmenlik branşlarında yabancı dil oldukça önem taşıyor.

4)İki farklı ülkede iki farklı üniversite bitirmiş birisi olarak eğitimdeki farklılıklar hakkında ne düşünüyorsunuz?

Bu soruyu isterseniz üç farklı ülke üzerinden cevaplandırayım. Türkiye, ABD ve Çin üzerinden. ABD de daha çok kişisel özgüveni geliştirme üzerine bir yoğunlaşma var. Türkiye ve Çinde ise daha çok bilgi

öğretmeye dayalı bir anlayış var. Yani diyebilirim ki en önemli fark bu. Fakat mesela eğitime yatırım konusunda ise Türkiye diğer iki ülkenin çok daha önünde. Mesela bu ülkelerde yada diğer büyük ülkelerde öğrenci ticari bir meta olarak görülebiliyor. Paranız kadar değerli oluyorsunuz. Mesela üniversite için binlerce dolar ödemeniz gerekiyor. Aksi takdirde öğreniminiz yarım kalabiliyor. Aynı durum sağlıkta da geçerli. Türkiye bu açıdan çok daha önde

5) Çinde ne hakkında araştırma yaptınız?

İki yıldır oradayım. İlk yıl dil eğitimi aldım. Şu an Çin dış politikası üzerin eğitim alıyorum.Çin özellikle19. Yüzyılda sömürge haline gelmiş. Sonrasında ikinci dünya savaşında işgal edilmiş ardından komünist rejimle 20 - 30 yıl çok kapalı bir dönem yaşamış. Mesela 1850 ile 1950 arasında geçen süreye ‘’utanç yüzyılı’’ diyorlar. Fakat 50’lerden sonra yaptıkları ekonomik hamlelerle dünyanın şu anda en büyük ikinci ekonomisi ve halihazırdaÇin’in Müslüman

ülkelerle yada daha özeldede Ortadoğu ülkeleriyle ilişkileri var. Bende nasıl bir yol takip ettiklerini Müslümanlara yada coğrafyamızla ilişkilerini öğrenmeye araştırmaya çalışıyorum.

6)Babanızla yurtdışına gitmek yerine Türkiye’de kalmayı düşünmediniz mi?

Açıkçası ailecek gitmeyi düşündü babam. Zaten 4 kişi idik. Kalma konusunu gündeme getirmedi. Bunun farklı bir ülkeyi farklı bir kültürü tanıma fırsatı olduğunu düşündük ve gittik. Bu tür şeylere belki alışmakta zorluk çekiyorsunuz Fakat dediğim gibi yeni bir ortamı da tanımış oluyorsunuz.

7) Öğrenciler genelde dil konusunda ön yargılı oluyor bunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Dil öğrenmeyi hayatınızın içine kattığınızda yada sevdiğiniz işleri öğrenmeye çalıştığınız dil de yaptığınızda böyle bir sorun kalmıyor. Aksine seviyorsunuz. Yeni

kültürleri tanıyorsunuz. Bu da netice de hayatınızın bir parçası oluyor ve öğrenmek kolay hale geliyor.

8)Ortaokul ve lise çağındaki gençlerimize tavsiye olarak ne söyleyebilirsiniz?

Hayatı sadece okuldan ibaret görmeyin.Hayatın bütün yönlerini görmeye çalışalım. Mesela sanatla uğraşalım en az bir sanat bilelim. Özellikle de geleneksel sanatlar ile. Tezhip hat ebru yada başka herhangi bir sanat dalı da olabilir.

8) Bize 3 tane film, 3 tane kitap önerecek olsanız bunlar hangileri olurdu ?

Öncelikle filmde başlayayım. Küçük Gün Işığım, Kemal Sunal’ın son filmi olan Propaganda ve birde Ayla filmi ki Güney Koreli bir arkadaşım bu filmi çok beğendiğini iki ülke arasındaki sıcak ilişkiyi gösterdiğini ifade etmişti bana. Kitap olarak İbn-i Haldun Mukaddime ki bu eserde benim hayatımda oldukça etkili oldu özellikle araştırma

yaparken ve karar alırken. Bir de Peyami Safa Dokuzuncu hariciye koğuşu.

Bize vakit ayırdığınız için teşekkür ederiz.

- Ben teşekkür ederim .

Röportajı yapan : Melek ÖZEY

ALDIR GÖNÜL (Kemal SAYAR)

Ayrı bir gezegenden buraya ışınlanmışlar sanki, iyiliğin yıldız tozu ruhlarına serpilmiş de buraya bizim elimizden tutup doğruluğa götürmeye gelmişler. Süslü kelimelerin bizi bir yere götürmediğini görecektir kadar yaşlıyım artık. Ama onlar yok mu, o iyiler, gerçek soyluları bu dünyanın? İşte onlarla karşılaştığım her seferinde ruhum ümit ve nurla doluyor, bir insan olarak dünyaya salındığıma hamd ediyorum. Onlar bir yüz yıl sonrası için, meşe ağaçlarının tohumlarını ekenler dünyaya. Kendileri göremeyecekleri bir serinliği, gelecek kuşaklara bırakanlar. Umursayanlar, aldırınlar. Yanlış gördüğünü hemen düzeltmek isteyenler, ötekinin acısına kulak kesilenler. Soylular.

‘Sonlu olduğumuz gerçeği aldırışı mümkün kılar. Aldırış aynı zamanda vicdanın kaynağıdır. Vicdan aldırışın çağrısıdır ve kendini

aldırış olarak gösterir’ diye yazar Rollo May. Vicdan, aldırış etmektir. Umursamaktır. İçimizin derinliklerinden gelen ve bizi ahlâka çağıran o sestir. Bize ‘başka türlü yapamazdım’ dedirten şeydir. Başka insanlara hayrı dokunan her bir kişi, varlığın karşılıklı bağımlılığına ve ortak bir insanlık fikrine inanır. İnsanın içinde çağılayan bir sorumluluk duygusu, onu başkasına el uzatmaya ve böylece kendi fitratına, varoluşsal özüne sadık kalmaya zorlar.

İnsan evladı on dört aylıkken birbirine yardım etmeye başlıyor, sözgelimi diğerinin uzanamadığını ona uzatıyor. İki yaşında bir şeyleri paylaşmaya başlıyor ve üç yaşında ahlaki kurallara aykırı eylemleri protesto ediyor. Bunun ödülle bir ilgisi yok: Bir çalışma bize üç ve beş yaş arası çocukların yaptıkları bir iyilik için ödüllendirildiklerinde o iyiliği ikinci kez yapmakta daha isteksiz davrandığını gösteriyor. Bu şu demek: İyiliğin içsel ödülü dışsal ödüllerden çok daha kıymetli. İnsan ahlâka ve merhamete programlanmış bir varlık. Diğerkâmlık ve vicdan, insan ruhunun vazgeçilmez harcıdır.

Vicdan içimizde bizi Allah’a çağıran sestir, hatta Allah’ın içimizde yankılanan sesidir. Bizi mazlumla birlikte saf tutmaya ve kurbanın acısını duymaya icbar eder. Bize bahşedilmiş bir ahlakla doğuyoruz. Sonra büyüyoruz ve dünya kirleniyor. Hürriyeti kardeşliğe dost kılacak bir ihtimam ahlâkına ihtiyacımız var: Ötekinin iyiliğine katkı sağlamak benim kendim için mevcut olmam anlamına gelir, ona yardım etmekle kendi içimdeki o en derin öze, ilahi nüveye sadakat göstermiş olurum.

Vicdan ahlâkın kaynağıdır ve empatiden beslenir. Başka bir insanın halini, düşüncelerini algılamak, anlamak, yaşamak ve buna cevap vermek olarak tanımlanabilir empati. Sosyal empati başka insanlar için, kendimizden saymadığımız öteki için hissettiğimiz sorumluluğun önemini kavramaktır. Onun hangi acısı beni onu duymaya, onun için harekete geçmeye zorluyor? Onu nasıl daha iyi anlayabilirim? Aile çevremiz ve dostlarınız dışındaki daha geniş çevredeki mağdurların ve ihtiyaç sahiplerinin halinden anlamak, sosyal empati olarak isimlendirilebilir. Karmaşık sosyal durumları anlamaya çalışmayan insanların, basmakalıp düşünmeye ve ideolojik günah keçileri bulmaya meyyal olduğunu biliyoruz. Empati iş birliği ve diğerkamlık gibi toplumsallığı artıran davranışları besler. Sosyal empati, kötülük karşısında eyleme geçme arzusunu ve toplumsal iyilik hissini geliştirmeyi hedefler. Bencilliği akılcılığın bir ölçüsü olarak gören anlayışın aksine, bütün insanlığın refahının her bir insan tekinin mutluluk ve refahından geçtiğini öngörür.

Bir Afrika sözü şöyle diyor: 'Bir insan başka bir insan aracılığıyla insanlaşır.' Şöyle anlıyorum: Duyarak, hissederek, anlayarak, onun acısını üstlenmeye talip olarak. Dünyaya kendi hayat tecrübelerimizin ve değerlerimizin merceğinden bakıyoruz. Bakış açımızı genişletebilmek için çok basit bir alıştırma: Gözünüzü yumun ve bir anlığına 'öteki' olun. Şimdi ne istiyorum? Neden korkuyorum? İçimi ne acıtıyor? Azıcık anlamak bile dünyayı güzelleştirir.

Önce hisset, sonra hissettiğini anla, nihayet hissedip anladığın için eyleme geç. Bir sızıyı dindirmek için önce onu hissetmek gerek. 'Ârifin her bir sözünü duymaya insân gerek / Bu cihânda sanmanız

hayvân olan anlar bizi' diyor Niyazi-i Mısri. Duymak için insan olmak gerek. Ruhu vatanına geri getirmek gerek: Karşımdaki insana ne yapması gerektiğini söylemek yerine, onu anlamak için doğru soruları sorduğumda onun ruhuna yakınlaşabilirim. Onu böylece bir bütün olarak görür ve benim istediğim gibi değil, kendisi olabilmesi için zaman ve zemin sağlarım.

Kökten kabulleniş: Acı kaçınılmaz, ıstırap bize bağlı. Acıyı kabulleniş ıstırapı azaltır. Kabulleniş değişmeyecek olanın ne olduğunu bilmektir. Kabulleniş onaylamak değildir. Zihnin, istek ve iradenin kaptanlığında yepyeni bir yolculuğa çıkmasıdır. Acısız bir hayat anlamsız bir hayattır, zaten ondan kaçamıyoruz. Ama bazen acıyla benliğimizin bilmediğimiz taraflarını fark ederiz. Paramparça olsak da sonunda yeni anlamlar ve kimlikler zuhur eder, önümüze yeni imkân ve ufuklar açılır. Neyin gerçekte anlamlı olduğunu öğreniriz. Başkasının acısına dikkat kesilmekle de insanlığımızın eksik bir parçası tamamlanmış olur.

Bir insanı eline iğne batırılırken gösteren bir resim, bağlamı dikkate almazsanız sizde acı hissi uyandırır. Ama size, ağrıyı dindirecek akupunktur teknikleri uygulandığı söylenirse resmi daha olumlu bir bağlanma oturursunuz. Her birimiz içinde bulunduğumuz şartların mahsulüyüz. İnsana bakarken o şartları da görebilmemiz gerekir. Bilinen bir deneyde acıya uğrama ihtimali olan deneklerin birbirine daha çok yaklaştığı, birbiriyle konuşarak rahatlamaya çalıştığı gösterilmiş. İstırap bizi birbirimize yaklaştırır. Onu tek başına göğüslemek zordur ve bizi yankılayacak bir yüz ararız. İstırap bir sosyal tutkaldır.

Beyin görüntüleme sistemleriyle ilgili çalışmalar erdemli davranışın bilinç dışı sistemlerce idare edildiğini gösteriyor. Bizi hayatta tutan sistemler aynı zamanda bizi erdeme de yönlendiriyor. Empatik eylem fizyolojimize gömülmüş açığa çıkmayı bekliyor. Ancak yardım davranışlarına biyolojik açıdan eğilimli olmamız, ahlâkî eylemleri mutlaka yapacağımızı garantilemiyor. İyi şeyler düşünebilir, ancak o niyetle hareket etmeyebiliriz. Sosyal değerlerin de yardım davranışlarımızı desteklemesini bekleriz. Merhametli toplum, merhametli eylemleri çoğaltır.

Empati melekemiz; yakınlık, benzerlik ve aşinalık üzerine temelleniyor. Yakın, benzer ve aşına olana daha kolay empati gösteriyoruz. O halde toplumsal empatinin meselesi, uzak ve farklı olan arasında köprüler kurmak, birbirini tanımayanlar arasında bir aşinalık yaratmaktır. Tanıklık politikası: ihmal edilmiş, sessizleştirilmiş kimselerin hikâyelerini dinlemek ve böylece onların ses ve kürsülerini bulmalarını sağlamak.

Dünya kendi kapalı zihinlerimizden, hatıra ve kanaatlerimizden çok daha büyük. Herkesin kendi gerçekliği var. Kendi değerlerimizin kıymetini bilirken, başka insanların düşüncelerine de saygı duyabiliriz. Ruhuna dokunduğunuz hiç kimse, size ebedi bir düşman olamaz. Çok mu zor? Ancak hoşgörüsüz insanlar yıkıcı duygularını yansıtacak bir düşmana ihtiyaç duyar. Açık zihinli olmak, kendimizi başkalarında görebilme yeteneği kadar, başkalarını kendi halleri içinde görebilmeyi de gerektirir.

İnsanlığın tarihi, sadece zalimliğin değil ama aynı zamanda merhamet, fedakârlık, cesaret ve nezaketin tarihidir. Kötülüğe karşı

kendi küçük zaferlerimiz birbirine eklenir ve dünya değişir.

‘Vicdanımızla sezdiklerimizi din tarif eder’ der, İbn Arabi. Maneviyat bizi içinde yaşadığımız dünyanın acı ve iniltilerine açar, bizi başkasının acısını hissetme konusunda daha duyarlı kılar. Manevi olanda şefkate bir çağrı vardır, hayatın bilinmeyen sınırlarına kendimizi açma çağrısı, aklın prangalarından kurtularak görünmeyenin âşikar kanıtlarını sevme çağrısı. Yürekten hissettiğimiz bir şeye coşkuyla katılırız. Rüzgâra ve dalgalara karşı yürüyecek tutkuyu içimizde uyandıran bir çağrı. Biz ona kendimizi açmadıkça ve bize dokunmasına izin vermedikçe, neden vaatlerini önümüze sersin ki hayat?

Merhamet ve mesuliyetin diğer kutbu ahlâkî kayıtsızlıktır: Ötekinin ıstırabını görmezden gelmeyi mümkün kılan bilinçli cehalet, ihtimam yokluğu ve inkâr halî. Kalbin ölümü. Ahlâkî kayıtsızlık başkasının iniltisini duymamak için kulaklarımızı tıkadığımız ve ortalıkta dönen büyük yalana hiç itiraz etmediğimiz gün başlar. Her susku o yalanı büyütür ve başımızı çevirdiğimizde ötekinin acısını görmemek bizi bir sarhoşluğa hapseder. Kalp işitilmez olur. Halbuki kalp bağırıp çağırır, sadece fısıldar. Duymak için yakınlaşmalısın.

Başka gönüllere misafir olabildiğimiz kadar, kendi ruhumuzda evimizdeyiz. O halde aldır gönül ki sen ancak aldırдыңın kadar varsın.

**FOTOĞRAFLARINDA DİLİ VARDIR VE ÇOK ŞEY
ANLATIRLAR..**

MASKE
MESAFE
TEMİZLİK

GEÇMİŞ OLSUN
İZMİR